

ezen buzdítás! Valamint a régi katonák az ő paizsaik által az üres s tüzes anyaggal megtelt nyilakat megsemmisíteték, úgy a kath. tanító is a hitnek paizsa, a keresztény józan gondolkodás által az ördög nyilait, a hitetlen gonosz világ elveit megghiusíthatja. Üresek az ördög nyilai, mert alávaló dolgokkal akar bennünket legyőzni, hiúsággal, holmi haszontalan kecsesgetésekkel akar rajtunk diadalmaskodni; de az ő nyilai tüzesek, melyek nem csak a tanító, hanem serdülő tanítványai körében is könnyen veszedelmet okozhatnak.

Vegyétek föl az üdvösségnek sisakját és a lélek kardját. A régiek a harcban vas főveggel bírtak; oly sisak vala ez, mely az egész fejet befedé, és az embert az ellenség fegyverei ellen megoltalmazá. Az üdvösségnek ezen sisakja az örök boldogságnak reménye. Ezen reménységnek egy kath. tanítóban erősnek és szilárdnak kell lennie, valamint a régieknél a sisak vasból vala. Egy kath. tanítónak, ha kötelességét pontosan akarja teljesíteni, sokat kell tünnie, fáradoznia, nélkülöznie. Méltán követeli ugyan a maga bérét a földön, de leginkább mégis öltözködni kell a ker. hit- és szeretetnek mellvasába, az üdvösségnek, az örök jutalomnak reménységébe.

Megértették t. tanító urak e rövid összehasonlításból beszédem célját; mely oda terjed, miszerént álljuk helyünket minden becsülettel és buzgalommal. Iparkodjunk meggyőzni a világot, hogy mint kath. tanítók nem eszszük hiába kenyerünket, s hogy kath. elemi iskoláink minden tekintetben kiállják a párvonalat bármely felekezeti iskoláival, miután a gondviselésünkre bízott iskolás gyermekek az isteni mester példája szerint haladnak nem csak a korban, hanem az igaz bölcsesség- s kedvességben Isten és emberek előtt. — Úgy legyen.

Ily remek beszéd előzte meg a mi tanácskozmányunkat, melynek tárgyalásaiból kiemeljük:

A hiányzott tanítók mentességének okadatolására némelyek által panasz emeltetett, miszerént a felsőbb hatósági rendeletek ellenére ismét találkozunk községek, hol a tanácskozmányra menni kötelezett tanítótól az előfogatot makacsul megtagadják, és így legjobb szándok mellett is kényszerítetik az elmaradásra, — jelesen Valus Pál nényei tanító úr is sérelmesen fölemlíté, hogy ez alkalommal ő maga szintén kénytelen volt saját költségén jelenni meg a tanácskozmányra, mivel ingyen előfogatot nem kapott. — Ez ugyan megrovást érdemlő körülmény, mivel egész éven át egyszerű szükség ily alkalmi előfogatra, mit egy egész község könnyen kiszolgáltathatna, anélkül, hogy megerőltetésbe kerülne; hiszen éven által községi ügyekben számos ingyen fuvarozás adja magát elő, és így ezen a község szellemi javára is célzó egyetlen fuvar kiszolgáltatása még csak ellenmondásra sem szolgáltathat okot.

A jelen tanácskozmányra feladott kérdések, azok kiszolgáltatása- s bírálatával együtt ft. elnök úr egyenkinti felhívása szerint felolvastattak. A feladott kérdések ezek voltak:

I. Mi módon lehetne a serdülő ifjuság között a jó könyvek olvasását előmozdítani?

II. Mi módon nyerheti meg tanítványai szeretetét s bizalmát a tanító s kell-e erre törekedni? s miért?

III. Hol kell az olvasmányt a nyelv és helyesírás szabályozására? hol a nemesebb érzelmek ébresztésére? hol az emlékezőtehetség fejlesztésére használni.

A felhívott előolvasó saját dolgozatát, a bíráló pedig mindjárt utána az észrevételeket, — és ily rendben a jelenvolt tanítók közül majd mindegyikre rá jött a sor, hol az egy, — hol a más kérdés taglalására. Miközben főtiszt. tanfelügyelő úr szíves volt szokott atyai nyájassággal az értekezletet helyes tapintatu felvilágosításával kísérni, miáltal tanácskozmányunk egészen oktató szellemben történvén, mely minden jelenlevő tanító keblében viszhangra talált, aki pedig ily jeles vezér után szilárd alapon haladhat, az el sem maradhat.

A jövőévi tanácskozmányra ismét új kérdéseket méltóztatott ft. elnök úr kitűzni, u. m.

a) Kell-e a gyermekeket az egyházi énekekre tanítani? s mikép lehet velök a szent énekeket megkedveltetni?

b) Mi akadályozza a tanodai tanítást? és ezen akadályok mikép háríthatók el?

c) Mi módon lehetne a nyári iskoláztatást tökéletes lábra állítani.

A tanrend- s leckeelosztás megállapítása is tárgyalatott, — minthogy pedig ezen tanrend ft. elnök tanfelügyelő úr által a falusi népiskolához alkalmazva tapasztalásból merített szakismerettel az egész kerület általános használatára már előbbi években ki levén dolgozva, és hozzá alkalmazás végett megállapítva, célszerűségénél fogva közelismeréssel ismét helyben hagyatott.

Azonban a keresztény kath. hittanításra alkalmazott katekizmus-könyv ellen történt felszólamlás, nevezetesen, hogy mily hátrányra szolgál a tanításnak azon körülmény, miszerént a katekizmusok szövegökre nézve gyakran javítási indokból változás alá kerülnek, mi okból ha már egy pár év alatt a katekizmus jól betanulatott is, az újabb változatu katekizmusok kiadása által a tanítványok zavarba jönnek; mert a kérdések az előbbivel szórul-szóra nem egyeznek. Mindazáltal oly katekizmusi könyv lenne a népiskolákban szükséges, hogy minden iskolás gyermek ugyanazon egy szöveg szerint tanulhatná, és pedig a kisebb kérdéseket a kezdők, a többi kérdéseket pedig folytatólag a nagyobb tanulók.

Ezen észrevételekre nézve főt. elnök úr odanyilatkozott, hogy a katekizmusi könyvek ügyis rendezés alá kerülnek, addig a meglévő könyveket kell használni.

Az alakulandó „Népnevelési egyletek“ előleges miniszteri tervrajzát is közölte ft. elnök úr a tanítói gyülekezettel. Mi mindnyájan örvendénk a jóirányu népnevelési intézkedés megtestesülésének; hogy a hiányok pótolva, a szükségletek pedig fődözve lehetnének; kívált ha a szegénysorsu tanuló-gyermekek még ruházattal és kellő eszközökkel is fölsegítenének. Vajh pedig faluhelyeken mily sok az ily fődözni való szükséglet! Mi kath. kántortanítók lelkipásztoraink buzdítása folytán, a népnevelés s tanítás javára eddig is iparkodtunk tenni, amenynyit tehetünk. — Hálával fogadunk minden intézkedést, mely a népnevelés érdekeinek előmozdítására, védelmére, biztosítására irányul. Azonban ennek utána is a kath. egyház ernyőzete alatt akarunk haladni; anynyival is inkább, mivel csak is a valláserköcsi népnevelés lehet a nemzeti boldogság s jóllét egyik nélkülözhetlen tényezője, melynek emelkedésével vagy hanyatlásával emelkedik vagy hanyatlik a nemzet virágzása is. Ennélfogva a népnevelési egyletek eszméjét üdvözöljük; sok jót tehetnek ezek; de csak is az egyház s lelkipásztoraink [kellő figyelembevételével; miután a nevelési rend, mely a ker. egyház befolyása alatt jött létre, minden századon át egyszersmint a valódi polgárosodás és nemzeti mivelődés leghatalmasabb emeltyűjének bizonyítja magát. Ez szilárd meggyőződésünk.

Szoros alkalmazás végett felolvastattott, hogy a néptanodákban ezentul segéd-tanítóul is csak képezdevégett, szakismerettel bíró ifjak nyerhetnek törvényszerű alkalmazást; ellenkező esetben fel nem fogadhatók, sőt még a korosztályok fokozata szerint katonai kötelezettségük teljesítése alól sem levén fölmentve, testalkatukhoz képest be is sorozhatók lesznek. Ennek kapcsában főt. esperes úr hivatalos figyelmeztetést tenni méltóztatott, hogy ezen magas miniszterialis rendelet épentartása gyakorlatba vétetik.

Beküldte a tanácsk. jegyző.

A latin nyelvkérdés a pesti főreáltanodában.

A pestvárosi közgyűlés elé legközelebb egy érdekes tárgy kerül: a latin nyelvnek tanítása s miképen történendő kezelése. — Első tekintetre ez egészen mellékes tárgynak látszik, de tekintettel a multa és jövőre, meglehetősen fontosságra emelkedik, annál inkább, mivel némileg összefüggésben van magának az intézetnek lehető átalakulásával.

Köztudomásu dolog: hogy a vallás és közoktatás magyar minisztere ő excája oly tantervet bocsátott közre, mely szerint a gymnasiumoknak, s általában a középtanodáknak reálgymnasium-

mokká kellene átalakulniok; sőt ezen átalakítás az országban létező kath. gymnasiumokat illetőleg már meg is kezdetett az első és ötödik osztálylyal. — Menyinyiben fogja ezen általánosító és egyneműesítő szabály a reáltanodákat s különösen a pesti főreáltanodát is érinteni, arról még nincs tudomásunk, s e kérdés eldöntése alkalmasint nagy mértékben a hatóságot, mint az intézetnek alapító és fentartó kegyurát illetendi.

Anynyi bizonyos, hogy mihelyt a hatóság kimondaná a latin nyelvet kötelező, rendes tantárgynak, már az intézetnek reálgymnasiumi jellemét is elfogadná.

Eddigélé 1861 óta a latin nyelv szabad, vagyis nem kötelezett tantárgyul szerepel a főreáltanodánál azon tanulók kedvéért, kik azt tekintettel a gymnasiumba netáni átmenetelők esetére, legalább főelemeiben elsajátítani ohajtják.

Arra nézve, hogy — mikép 1861-ben szerveztetett — a latin nyelv tanítását nem lehet a természetrajz tanszékéhez kötni, már tisztába vannak a nézetek. A kérdés tehát most csak akörül forog: ha a latin nyelv mint rendkívüli tantárgy tovább is fentartandó, ki által adassék elő? S itt különböző, eltérő nézetekkel találkozunk.

Távol legyen tőlem a véleményeknek mintegy irányt adni akarni; csak némi tájékoztatásul kívántam néhány észrevételt az érdekeltek figyelmébe ajánlani.

1-ör. A tanfériak által általánosan elismert elv és igazság az, hogy nyelvtanítást nem lehet mindenkiire bizni csak azért is, mivel a kérdéses nyelvet érti és tudja, hanem hogy valamely nyelvnek, tehát a latinnak is sikeres taníthatásához az újabb nyelvtudomány színvonalán való álláson kívül még a philologiai foglalkozásra való hajlam és előszeretet is szükséges.

2-ör. Hogy a latin nyelvnek, habár csak mint rendkívüli tantárgynak tanítása, ha az említett célnak meg akar felelni, nem történhetik mindig csak egy csoportban vagy szakaszban, hanem szükséges: hogy évek haladtával legalább három osztályszakaszban fokozatosan emelkedjék, s így hacsak némi összhangzásban akar is a megfelelő gymnasiumi osztályokkal haladni és fejlődni e tanulmány, az évről évre a tanfolyamokhoz képest felszaporodó óraszám — melynek végre is hetenkint 12 vagy éppen 15-nek kellene lennie — anynyira elfoglal egy arra hivatott és rátermett embert, hogy e tárgyon kívül még más tantárgyat az intézeti teendők keretén belül nem volna képes elvállalni.

3-ör. Ha az ekkép kezelendő tárgy mégis csak rendkívüli marad, annak tanítója éppen a tárgy minőségénél fogva rendes tanár nem lehetne sem fizetményi, sem állási tekintetben; következésképp nem lehetne e nyelv tanítását jelenlegi rendes tanárra átruházni akképen: hogy az majd a háromévi fokozatos tanfolyam kifejlődésével lassankint rendkívüli tanítóvá szálljon alá, dacára annak, hogy heti óráinak száma, illetőleg munkája és elfoglaltsága a rendes tanár munkájával felérne.

Ezeket tekintetbe véve, célszerűnek látszik mindaddig, míg a latin nyelv rendkívüli tárgy marad, annak tanítására vagy arra berendelt külön egyént, bármi szerény külön évdíjjal alkalmazni, vagy, ha tanítást a meglevő rendes tanárok valamelyike elvállalhatná és elvállalná úgy, hogy rendes teendőin felül, s rendes tanári minőségének érintése nélkül, még ezt is végezni rá érne és képes volna, hasonlólag külön díjazással jutalmazni.

Szerény véleményem e tekintetben az: vagy ne legyen latin nyelvtanítás a reáltanodánál mint rendkívüli tantárgy, vagy ha lesz, legyen az olyan, mely tekintettel a megfelelő gymnasiumi osztályokra, céljának, feladatának valóban meg is feleljen. De azon illusorius állapot, hogy mindig csak az első osztálybeli tanulmányig haladjon az a néhány tanuló, ki év elején nagy tüzzel-lobbal vállalkozik s végre is (hihetőleg az eddigi szervezet folytán) beleun — ezen illusorius állapot — nézetem szerint — tovább fen nem tartható.

Legbiztosabb criterion e tárgyban még az lehetne, ha mint rendkívüli tantárgyért a tanulóknak is külön tandíjt kellene fizetniök. Majd megválnék akkor: hány szülő tartja a latin nyelvet a reáltanulmány mellett oly szükségesnek gyermekére nézve, hogy azért még külön áldozatot is hozni üdvösnek találja. Ez egy-szersmint némi ujjmutatásul szolgálhatna: mily mérvben nyilatkozik a reáltanodák latinizálásának — oly általánosnak állított — ohaja.

Részemről mindig azon hitben voltam és vagyok most is, mint már számos alkalommal kifejeztem: hogy kell lennie a művelődés oly útjának is, melyen a nép bizonyos része magasabb műveltséget szerezhessen latin nyelv nélkül is; de azért a klasszikai műveltség megszerzésének lehetőségét senkitől sem kívánnám elzárni,

ki azt komolyan ohajtja. E lehetőséget nyújtjuk akkor is, ha rendkívüli tárgynak hagyjuk meg a latin nyelvet. Ámde ha nyújtjuk e lehetőséget, ha megnyitjuk az utat: tegyük azt komolyan és következetesen. Azért ismétlem, vagy ne legyen csupa illusorius tanítás; vagy ha lesz e tárgy tanítása: legyen az e nyelv s általában a klasszikai műveltségre való előkészület jelentőségéhez teljesen méltó.

Ney Ferenc.

TÁRCA.

A p r ó s á g o k.

„Hol van a Tisza vize?” kérdi az egyszeri falusi tanító valamelyik földrajzi magyarázata alkalmával egyik szórakozni látszó tanoncától. „Otthon a tálban”, — felelt egyszerűen a gyermek. — Kuttyajokat ugyanis Tiszának nevezték s hirtelenében azt gondolta a gyermek, hogy az annak öntetni szokott viz hollétéről kérdeztetik.

Ejféli miséről jöttek ki Dorogházán az emberek. „Hej! de el is multak azok a szép idők!” sohajt fele egyik atyai. — „Micsoda szép idők János sógor?” kérdi kíváncsian a mellette menő. „Hm! hát az, hogy már máskor ilyenkor a kántor olyan szépen húzta az éjféli misén, hogy: „Én nemzetem zsidó népem!” hogy a torka csak úgy hasította a templomot.” „Ejnye, ejnye komám uram! már hozzábeszél kend — szól közbe egy harmadik — hát nem tudja, hogy nagypénteken szokta azt énekelni a kántor.”

„Dejszen komám uram! — most is elmondhatta volna ő azt, ha kényes nem volna!” — fejezte be a beszédet János bátya.

Közli: Krug József, sőregi altanító.

(Folytatjuk.)

P á l y á z a t o k.

— **Altanítói állomásra.** Bács megyébe kebelezett Bukin németajku községben egy új al-elemi osztály szerveztetvén, erre folyó-évi március hó 30-ára pályázat nyitattik.

Ezen altanítói állomás évi járuléka: 105 f. o. é., — 20 pozsonyi mérő két-szer-buza, — 3 öl kemény fa, — 5 hold föld 1200 ölével számítva, a legelő el-különítésből s ezen felül reménylendő még 5 hold föld, — szabad lakás. — A pályázók kellően felszerelt folyamodványaikat a fennevezett napig alulirhoz küldjék.

Kelt Futtakon, Bács megyében, 1868-ik évi február hó 7-én.

Bende Imre,

(1—3)

kerületi esperes, tanfelügyelő, futtaki plébános.

— **Alreáltanári állomásra.** A körmöcbányai kir. önálló alreáltanodánál a magyar nyelvészeti és természetrajzi tanszék, melylyel 630 frtnyi évi fizetés, tíz és husz jól eltöltött szolgálat után 810, illetőleg 1050 forintnyi fizetés-bei előléptetés egybekapcsolva van, üresedésbe jövőn, ennek betöltésére ezennel pályázat hirdettetik.

A folyamodók ebbeli kérvényeiket életkoruk-, végzett tanulmányaik-, tan-képességök-, a német mint előadási, továbbá a magyar és tót nyelvekbeni jártas-ságuk-, erkölcsi és politikai magaviseletükről szóló bizonyítványokkal felszerelve, a vallás- és közoktatásügyi magyar királyi miniszteriumhoz címzetten, amenynyiben jelenleg alkalmazásban vannak, illető elüljáróságok útján, különben pedig közvetlenül a pozsonyi tankerületi királyi főigazgatósághoz folyó évi február 20-ig nyujtsák be.

Budán, 1868. január 13.

(3—3)

Tanítói állomásra. A győri egyházmegye loóki plébániájához tartozó Doborján (Raiding) német községben a kath. tanítói állomásra, febr. végeig. A jövedelem összesen mintegy 200 frt. A folyamodványok báró Baumgarten-, loóki esperes-pléb. és prep. úr ö mgához intézendők.

(1—1)

Tanítói állomásra. A győri egyházmegyebeli Endrőd községben meg-ürült tanítói állomásra márc. 10-ig. Jövedelem: lakás, kert, föld, kaszálló, gabona és bor mellett készpénzben mintegy 160 frt. A folyamodványok ft. S z a l a y Pál, c. kanonok és fertő-sz.-miklósi esperes-plébános urhoz küldendők.

(1—2)

Tanügyi krónika.

(A nemz. zenede zászlószentelési ünnepe) f. h. 16-án délelőtt nagy díszszel ment végbe. Az ünnepre meghívottak a nemzeti zenede helyiségébe gyűltek, hol a növendékek és tanárok nagy kíváncsisággal néztek a rájuk nézve oly fontos időpontnak eléje. M á t r a y igazgató úr szíves előzékenységgel üdvözölte a vendégeket, felkérve őket, hogy a kitűzött műsorozat alapján 11 órakor az egyetemi templomba menni sziveskedjenek. Báró Prónay Gábor zenedei elnökkel előkőn a tanárok és növendékek e felszólításnak legott eleget tettek, és utánok mindenki a templomba sietett. A felszentelendő zászlót a növendékek egyike vitte. Az isteni tiszteletet, az ünnepély iránti különös rokonszenvenél fogva Bartakovics